

Demokratihistorisk set

Nils Bredsdorff anmelder:

Tim Knudsen:
Fra folkestyre til markedsdemokrati.
Dansk demokratihistorie efter 1973.
 477 s.
 Akademisk Forlag, 2008

Tim Knudsens *Fra folkestyre til markedsdemokrati* er en fremragende bog. Intet mindre. Godt tænkt og argumenteret, spændende skrevet og både engageret og engagerende. Og så redder den alle dem, der har julegaveproblemer til vågne og læsende familiemedlemmer, fordi den kan læses på flere niveauer. Som en samtidshistorisk indkredsning af spillet om magten de seneste 40 år. Mere spændende end Hanne-Vibeke Holst. Som en samlet faglig vurdering af vigtige danske politikområders og institutioners udvikling. Som et polemisk og meget velfunderet angreb på afdemokratisering, professionalisering, effektivisering, centralisering og stigende kontrol, som de fleste partier har støttet, mens de hyldede det særlige danske demokrati.

Det afgørende træk ved TKs bog fremgår af undertitlen: *Dansk demokratihistorie efter 1973*, der henviser til skæbneåret, hvor det hidtidige politiske partisystem brasede sammen. Det underlige ord demokratihistorie viser hen til den røde tråd i den omfangsrige fremstilling, målestokken og omdrejningspunktet – det, der muliggør de polemiske udbrud og får de meget forskellige problemfelter til at hænge sammen. Udgangspunktet er den demokratiforestilling Hal Koch og Alf Ross er blevet symboler for – etableret i efterkrigsårene. De to sider af demokratibegrebet – dets institutionelle udformning og borgernes brug af de muligheder institutionerne åbner, dvs. den politiske deltagelse og dialog. Knudsen er tydeligvis mest optaget af deltagelses- og dialogaspektet, som udvikler sig konkret til konsensusdemokratiske tendenser, det samarbejdende folkestyre.

Vi er i Folkestyrets glansperiode i halvtredserne og tresserne, som faldt sammen med opbygningen af velfærdsstaten. Her finder TK en målestok, som han bruger til at måle effekterne af trimningen af den forvoksede velfærdsstat med, dvs. 'moderniseringen' og markedsmæssiggørelsen, individualise-

ringen og de løbende evalueringer og nedskæringsreformer. En sådan kritisk fremstilling af den neoliberale sejrsgang inden for økonomisk politik og statslig forvaltning og de neokonservatives forsøg på at demontere velfærdsstaten og den dominerende socialdemokratisme er nok set før, men den eksplicite og grundigt argumenterede målestok gør det let for læseren selv at vurdere forfaldshistoriens berettigelse. Det betyder selvfølgelig, at international politik og økonomiske konjunkturer ikke syner meget i fremstillingen. Det er prisen for at kunne skrive en klar og øjenåbnende fremstilling. De andre vinkler skal nok tages op for sig.

Gennem to indledningsafsnit kommer vi derefter rundt om den generelle politiske samtidshistorie om velfærdsstatens finansieringsproblemer til nutidig konkurrencestat og professionalisering af den offentlige sektor, djøfiseringen. Afsnittet om den herskende ideologi i det 'ustyrlige' statsapparat, New Public Management, er eksemplarisk popularisering: Faglige, specialiserede debatter forklaret og diskuteret forståeligt med den omtalte målestok, der gør det muligt for læseren at følge med og tage stilling. Herefter følger 15 kapitler om mediernes rolle, partiernes deroute, Folketingets rolle, ministres og deres dominerende embedsmænds funktion. Det er hele tiden den historiske konkrete udvikling, der sætter temaet, vinklet ud fra faglige, politologiske undersøgelser: Diskussionen og ændringen af magtforholdet mellem statsministeren og de øvrige ministre, præsidentialisering, korporatismens stigende eller faldende betydning, det kommunale demokratis udvikling fra 'politik til butik', domstolenes stigende politiske indflydelse fra Tamil-sagen og TKs yndlingsområde: Folkekirkens forhold til Fanden. Også universitetslovene får deres plads i et komprimeret, men indsigtfuldt afsnit. Et afsluttende 'forsøg på et overblik' efter 440 sider lykkes fandeme også.

Flere gange undervejs har jeg markeret, at her manglede der endelig noget, her var der noget at komme efter, og næsten hver gang dukker det op på sin rette plads, lidt senere. En anmelder kan altid brokke sig over, at indeks kunne være bedre, hvor er

nu dit eller dat, men indekset er udmærket. Der er dog ét sted, det går galt – der er ingen opslag på hverken minoriteter, indvandring, indvandrere, fremmedarbejdere, etnicitet eller lignende. Og dette tema har heller ikke nogen fremtrædende plads i fremstillingen. Man kan hævde, at det er en fejl, fordi man kunne sige, at det spørgsmål farver alle andre. Men i det korte afsnit, der handler om forandringerne i, hvem Demos, dvs borgeren i demokratiet, er, tematiseres demokratihistorisk netop indvandrerne som politiske borgere, integrationens kernepunkt. TK slutter med den underspillede konstatering: Danmark venter på, at de udenlandske statsborgere begynder at kæmpe for politiske rettigheder.

Man kunne også gå efter det, der ikke er der, og måske mangler der, om ikke andet, så en eksplicit forklaring på, hvorfor TK ikke bruger de mange politisk sociologiske undersøgelser fra Ålborg Universitet så meget, som – ja, som man plejer, eller, som jeg ville. Især mangler jeg Lars Torpes arbejde med det kommunale demokrati, civilsamfundets institutioner. Men nu har jeg jo henvist til dem, så skidt. Tilbage står nogle punktvisse fornemmelser af faglige modsætninger, som det ville være nyttigt at lægge frem – men TK har mere med af faglig spændende uenighed end de fleste.

Det afsluttende opsamlingsafsnit er ikke just julehyggelæsning i sin præcise skildring af deltagerdemokratiets forfald. Men det kan læses som en skarp kritik af den tandløse Magtudrednings konklusioner fra 2003: *Magt og demokrati i Danmark*.

TK indleder med nogle overvejelser om historieskrivningens problem med at sortere og udvælge det gigantiske kildemateriale og citerer med velbehag Flaubert for at have sagt, at det er som at drikke et ocean og pisse en kopfuld. Det er en usædvanlig koncentreret og vellykket kop, TK har pisset.